

Strip: Negdje u šumi

Glavina, Lucija

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:963835>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

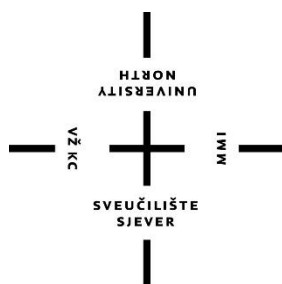
Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-01**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

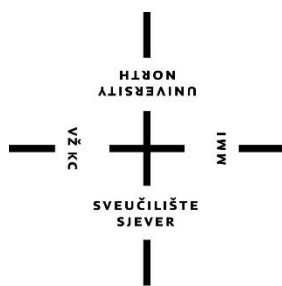
Sveučilište Sjever

Završni rad br. 90/MED/2019

Strip: Negdje u šumi

Lucija Glavina 1335/336

Sveučilište Sjever

Medijski dizajn

Završni rad br. 90/MED/2019

Strip: Negdje u šumi

Student

Lucija Glavina, 1335/336

Mentor

Iva Matija Bitanga, doc. art.

Lopatinec, kolovoz 2019. godine

Predgovor

Od samog početka razmišljanja o temi svojeg završnog rada znala sam da mora biti nešto ilustrativno. Bilo je tu već nekih odlučениh ideja, no u zadnji čas došlo je do promjene i pala je odluka da ću ipak crtati strip. I neopisivo sam zahvalna na tome, iako sam bila pomalo razočarana što se nije ostvarila početna ideja. Sve ima svoje zašto. Radeći ovaj rad, uronila sam u neopisivu lijepu i zaraznu umjetnost. I zato hvala mojoj mentorici Ivi što me ohrabrila u toj odluci i što je pomogla u stvaranju ovog rada. Hvala i svim ostalim profesorima koji su me naučili vještinama zbog kojih ovaj strip izgleda bolje. Hvala ekipi High Grounds festivala što su me prihvatili u organizaciju i dali šansu da izrazim svoje sposobnosti. Hvala svim dragim ljudima oko mene koji su me motivirali i gurali dok mi je bilo pomalo teško. I hvala svim autorima stripa koje sam otkrila i koje ću tek otkriti, na zbilja divnim i inspirativnim djelima.

Sažetak

Strip je niz sličica povezanih naracijom. To je jedinstveni spoj crteža i riječi - priča u slikama. U svojim počecima ima svrhu zabave čitateljima novina, no ubrzo zbog svoje jedinstvene karakteristike prerasta u samostalni medij te se svrstava u kategoriju umjetnosti. Iako je danas pomalo utihnuo, jedno vrijeme je imao zbilja zlatno razdoblje. No kako god bilo, publika je ipak tu. Ovim radom imala sam priliku iskusiti kako je to stvoriti strip. „Negdje u šumi“ je priča koja je sa svojom temom prilagođena High Grounds festivalu, u sklopu kojeg se održala izložba „Connecting with source“ na kojoj je strip bio izložen. Posjetitelji su kroz 2 dana imali prilike pročitati strip te vidjeti kako bi to bilo da se nekim slučajem izgube u šumi i naiđu na vilinski svijet. Ovim radom sam istražila čitavo područje stripa, njegovu povijest, oblik, i jezik.

Abstract

A comic strip is a narrative sequence of pictures. It is a unique mix of drawings and words - the story in the pictures. In its beginnings, it has the purpose of entertaining the newspaper readers, but soon due to its unique characteristics, it has grown into an independent medium and is classified in the category of art. Nowadays it's not so popular as it was, although at one time it had a golden period. However, the audience is still there. With this work, I had the opportunity to experience what it's like to create a comic. "Somewhere in the Woods" is a story, which is with its theme, adapted to the High Grounds festival, and was exposed at "Connecting with source" exhibition, which was a part of the festival. Visitors had the opportunity to read the comic in 2 days and see how would it be like to be lost in the woods and enter the fairy world. Through this work, I have explored the entire field of comics, its history, form, and language.

Popis pojmova

Naracija – pripovijedanje.

Ilustracija – vizualni medij, koristi tehnike likovne umjetnosti. Prvenstvena funkcija jest dopuna sadržaju.

Kvadrat-sličica – osnovna gradivna jedinica stripa u obliku crteža.

Balončić-filakter – komunikacijski element stripa unutar kojeg je tekstualno izražen sadržaj.

Zatvorenost – praznine između kvadrata-sličica, unutar kojih se događa neviđena radnja.

Stripska tabla – skup kvadrata-sličica koje međusobno povezujući čine stripsku cjelinu.

Storyboard – skica oslikovljenog scenarija.

List of terms

Narration - storytelling.

Illustration - a visual medium, using fine arts techniques. The primary function is to supplement the content.

Square-picture - the basic form of a comic book in the form of the drawings.

Filament bubble - a communication element of a comic strip within which textual content is expressed.

Closure - the gaps between the square-pictures within which an unseen action takes place.

Comic board - a set of square-pictures that make up the comic together.

Storyboard - sketch of a painted scenario.

Sadržaj

1.	Uvod.....	1
2.	Strip.....	2
2.1.	Povijest	2
2.2.	Strip u Hrvatskoj	4
2.3.	Oblik i jezik.....	6
2.3.1.	<i>Tekst</i>	7
2.3.2.	<i>Kvadrat /sličica</i>	8
2.3.3.	<i>Vrijeme/prostor</i>	11
2.4.	Žanrovi	12
2.5.	Publika.....	14
3.	Negdje u šumi	15
3.1.	High grounds festival	16
3.2.	Likovi	17
3.3.	Scenarij.....	18
3.3.1.	<i>Objašnjenje i značenje priče i likova</i>	21
3.4.	Tehnika i izrada stripa	24
3.4.1.	<i>Naslovnica</i>	25
3.4.2.	<i>Scenografija</i>	26
3.4.3.	<i>Tipografija</i>	26
3.4.4.	<i>Boja</i>	26
4.	Zaključak.....	27
5.	Literatura.....	28

1. Uvod

Još od davnih vremena ljudi su imali potrebu slikovno se izraziti. Točnije, ilustrirati određenu situaciju ili motiv koji su smatrali važnim. Realno, crteži su prethodili pisanoj riječi. Takav izraz bilo je moguće ostvariti u različitim tehnikama i oblicima, te se prema tome formirao i određeni medij koji kasnije postaje faktor koji određuje i daljnji razvoj umjetnosti pa tako i društva koje ga konzumira. Pojavom jednog medija (ili vrste umjetnosti) potaknuti je razvoj njegovog proširenja. Uzmimo za primjer, jednu statičnu sliku, tj. ilustraciju. Sama po sebi ona je produkt misli i osjećaja, ukratko, ekspresija koju izražava njen tvorac, umjetnik. Jedna takva slika sa svojem sadržajem zamrzava jedan određeni trenutak, taj osjećaj ili misao. I to je to. No kada se na tu sliku nadoveže još jedna slika, njen nastavak, onda nastaje priča. Tako dakle slika evoluirala i nastaje priča u slikama, fenomen koji se svrstao u kategoriju umjetnosti pod rednim brojem 9, a zove se strip. Strip više nije produkt jedne misli ili osjećaja, već je mnogo složenije umijeće jer u svojem obliku sadržava radnju i slijed. Osim što barata vizualnim likovnim jezikom, njegov neizostavan dio je i naracija. Kao takvu, naraciju se više moglo povezivati u obliku pismenog ili izvedbenog izričaja, no pojavom stripa ona dobiva sasvim novu i drukčiju formu svojeg izražavanja. On je svojevrsni spoj likovne i književne umjetnosti i to ga čini jedinstvenim. Komunicira slikovnim jezikom, a kao što je poznato slika govori više od tisuću riječi. Pa tako unutar svojeg malog kvadratića može izraziti i misao koju je nekad prilično teško pretočiti u riječi. Stoga je strip prilično korisno sredstvo vizualnim tipovima, umjetnicima koji nisu odveć verbalno nadareni pa se radije služe slikama kao iskazima svojih unutarnjih uzbuđivanja. Zbilja ga se može sa sigurnošću nazivati fenomenom jer je uistinu, sa svojim paradoksalnim karakterom, zanimljiva i neponovljiva pojava.

Naziv strip izvedenica je iz engleskog „comic strip“, što na hrvatskom znači „smiješna traka“. Pojavom stripa takav naziv je imao smisla, jer je na početku imao uglavnom humoristično obilježje. No danas nije svaki strip nužno humorističan, naziv se svejedno zadržao, misleći pritom i na drugo značenje koje naziv nosi, a to je sekvencijalnost. Francuzi su isti medij nazivali „la bande dessinée“, što u prijevodu znači crtani nizovi. Prva prava forma stripa nastaje krajem 19. stoljeća, a kroz svoju najveću popularnost prolazi tijekom 20. stoljeća. S obzirom na svoju umjetničku vrijednost, ovaj naziv je prilično prikladniji u odnosu na američki. Ono što bitno razlikuje strip od ostalih medija jest njegov spoj likovnih i narativnih karakteristika tvoreći pritom, iz skupa statičnih prizora, vremenski i prostorni događaj. Taj skup čini niz vizualizirane priče u obliku kvadrat-sličice, što je osnovni građivni element stripa. Sličice oživljava montažni postupak, odnosno, metoda koja ih međusobno povezuje i time stvara kontinuirani niz.

Iz tog razloga povela sam se za tim medijem. Čini mi se kao najbolji odgovor na moje potrebe i sposobnosti zbog toga što je ilustrativnog tipa, te ima neograničeno puno mogućnosti. Na temelju vlastitih iskustva upustila sam se u stvaranje priče. Svoj strip sam prilagodila High Grounds festivalu koji se održava u Pišćanovcu, blizu Varaždinskih toplica. Već treću godinu sudjelujem u organizaciji i tu mi se otvara čitav niz prilika za osobno izražavanje ili realizaciju ideja. Smješten je na brdovitoj lokaciji (što se može iščitati iz samog naziva) koja je jednim dijelom prekrivena borovom šumom, a unutar nje je predviđeno mjesto za kamp, stage i izložbu. Upravo za tu izložbu, koja je ove godine i po prvi put dobila svoje tematiku „Connecting with source“, povezala sam sa svojom idejom za strip „Negdje u šumi“. Glavna junakinja Lola i njena prijateljica Irena, posjećuju High Grounds festival. Spletom okolnosti Lola ode u šetnju te kako ulazi sve dublje u šumu ubrzo se izgubi. Tu se tada pojavljuje jedna mala vila koja ju pozove sa sobom još dublje u šumu, a Lola nakon kratkog nećkanja prihvaća poziv i ode s njom. Ona ju odvede do ogromnog stabla unutar kojeg je čovjekolika vilenjakinja, a oko tog istog drva plešu male vile, i tu se dogodi nešto nadrealno te nakon toga nastane preokret. Lola se vrati u realni svijet, osjeća se čudno i na kraju shvati da je i sama postala vila.

Tema priče je izravno (iako ne i namjerno) povezana s tematikom izložbe, a to se zahtijevalo i očekivalo od svakog autora koji je na izložbi predstavljao svoje radove, uključujući i mene. U nastavku ću detaljnije opisati razvoj i realizaciju stripa, te njegovu obradu. Ideju scenarija i opis likova. Također ću se detaljnije dotaknuti stripa kao medija. Važna komponenta koja se proteže kroz strip je svakako i High Grounds festival, pa ću svakako spomenuti neke značajke vezane i za to.

2. Strip

2.1. Povijest

Pojava stripa obično se smješta u prijelazno razdoblje iz 19. u 20. stoljeće, to se može smatrati kao početak novog masovnog medija i njegovog daljnjeg sve većeg razvitka. Kao prvi pravi strip smatra se „Žuti dječak“ iz 1895., autora Richarda Outcalta.

Iako je tako opće prihvaćeno, također je jasna i činjenica da je pričanje u slikama bilo prikazano još dalje u prošlosti. Takozvana, pretpovijest stripa zabilježena je na slikovnim prikazima egipatskih grobnica, na spomenicima asirskih vladara, na frizovima hramova i grčkim vazama, na rimskim reljefima i stupovima, na japanskim drvorezima, u srednjem vijeku ima niz crkvenih minijatura i prikaza na portalima katedrala. Poznata je tapiserija kraljice Matilde nastala oko 1070. u Bajeuxu, smatra se pretkom današnjeg stripa.

Slika 2.1 Tapiserija kraljice Matilde

Slika 2.2 Žuti dječak, Richard Outcalt

Oko 1370. nastaje slavna rezbarija u drvetu, Protatska ploča nađena u francuskoj pokrajini. Slika iz 1650. prikazuje ubojstvo plemića, prikazuje prizor zločina i kažnjavanje ubojice. Pojavom tiska otvara se mogućnost šire proizvodnje kako tekstualnih tiskovina tako i stripa. Jean Charles Pellerin objavljuje seriju kratkih priča, pravilne kvadratne sličice u boji, popraćene tekstom otisnutim ispod svake od njih.

1842. Rodolphe Töpffer objavljuje „Priče u slikama“ seriju karikatura koje ismijavaju političare, može se reći da tu počinje povijest stripa. Tu su još rane mange Okamota i Rakutena Kitazawe. Tekst ispod slika postoji i u slikovnicama „Maks i Moric“, koje od 1865. stvara njemački slikar Wilhelm Busch. I tada, već spomenuti Richard Outcault uvodi balončić, kao buduću neodvojivu komponentu stripa. „Bim i Bum iz 1897. čiji je autor Rudolph Dirks predstavljaju potpuni model stripa kakvog danas znamo. „Mali Nemo u Zemlji snova“ Winsora McCaya iz 1905. smatra se prvim remek djelom medija koji se dugo formirao. I tako je nastala potpuna forma stripa.

Iako su se stripovi većinom razvijali samostalno u kulturama koje su odvojene, oduvijek su postojali interkulturalni i transnacionalni utjecaji. Stoga su francusko-belgijske bande dessinées i japanske mange 1920-ih i 1930-ih djelomično inspirirane uvoznim američkim kratkim stripovima. Njihov je linearan stil ishod utjecaja francuskih art nouveau ilustracija, čiji se korijeni mogu pratiti dijelom do japanskih otisaka koji su u 19. stoljeću pronašli svoj put do Europe. Po stvaranju stripova najvećim kulturama se smatraju Sjeverna Amerika, Japan i Zapadna Europa, no ima tu i ostalih država sa svih strana svijeta. Neki od najuspješnijih stripova bili su namijenjeni djeci – Moćni Atom Osamu Tezuku, priče o Ujaku Tvrdici i Pašku Patku Carla Barksa, Hergéov Tintin, već spomenuti Mali nemo Winsora McCaya, no godine nakon Drugog svjetskog rata dokazuju kako stripovi imaju puno veći potencijal od obične dječje zabave. To se uglavnom počelo događati 1960-ih, pojavom Nejishiki (Uvrnuti stil) Yoshihara Tsuga, objavljen u alternativnom manga časopisu Garo 1968., Barbarella 1962. Jean-Claudea Foresta, stripovi koje je objavio Eric Losfeld u Francuskoj 1965. I 1968., te američki underground pokret stripa, potaknut pojavom Zap Roberta Crumba 1968.. Istovremeno mainstream američki crtači stripova poput Jacka Kirbyja i Gila Kanea počeli su stremiti većoj stvaralačkoj slobodi i poštovanju te jačanju popularnih žanrova. [4]

2.2. Strip u Hrvatskoj

Godine 1954. pojavljuje se Plavi vjesnik, magazin koji je iznjedrio oko 130 stripova u narednih 12 godina. Nakon 1966. polako prestaje djelovanje, strip se počinje masovno uvoziti iz inozemstva (jer je bio atraktivniji i jeftiniji), a domaća proizvodnja stagnira do 1974. i pojave omladinskog lista Polet 1976. u kojem stasa nova, ujedno i treća generacija autora poznata pod imenom Novi kvadrat. Razvija se i alternativni strip koji se pojavljuje među skupinama Novo hrvatsko podzemlje, Divlje oko i Komikaze. Danas strip u Hrvatskoj živi i kroz festivale MaFest i Zagreb Comic Con.

Za prvog hrvatskog strip crtača smatra se **Andrija Maurović** (1901.-1981.). Bio je vrstan slikar i autor brojnih stripova. Nakon iskustva s novinskom ilustracijom, s 35 godina je u Zagrebačkim novostima objavio svoj prvi strip „Vjerenica mača“.

„Slikanje odmara, ilustracije i strip zamaraju. Strip je svojevrzni narkotik... stalna napetost... Kad radite sliku u ulju, možete prekinuti kad hoćete... Kod stripa ste okovani rokovima... Strip je ubitačan, grozan... u tom radu čovjek izgara...nestaje...“ [3]

Walter Neugebauer (1921. - 1992.) sa 17 godina (5. listopada 1938.) pokreće svoj prvi list, imao je 16 stranica u formatu 23 x 31,5 cm. Prva knjiga stripova Waltera Neugebauera na hrvatskom jeziku objavljena je tek 1992. Godine, radi se o zbirci "Miškecove zgrade i nezgrade". Osim što je bio talentiran crtač, bio je i odličan grafičar, poznavatelj svih tehničkih mogućnosti tiskare.

Julio Radilović – Jules (1928.), najistaknutiji predstavnik klasičnog stripa u Hrvatskoj. Prvi strip „Neznanac“ objavio je 1952. U Horizontovom zabavniku. Nekoliko desetljeća surađivao je sa scenaristom Zvonimirom Furtingerom s kojim je ostvario – „Kroz minula stoljeća“, „Afričke pustolovine“, „Herlock Sholmes“ i brojne druge strip-klasike. Stripovi koje je crtao čitale su se u brojnim zemljama svijeta - od Amerike, Brazila, Argentine i Turske, pa do Indije, Šri Lanke i Indonezije.

Ivica Bednjanec (1934.-2011.), prvi kompletni autor na sceni domaćeg stripa. U 40 godina kontinuiranog rada stvorio je preko 2000 tabli stripa i 1000 scenarija raznovrsne tematike. Najpoznatiji likovi koje je stvorio su Barun Trenk, Nježni, Durica, Lastan i Genije, te kultne Jasna i Nina iz serijala Osmoškolci.

Nedeljko Dragić (1936.), redatelj, autor crtanih filmova, karikatura, stripova i brojnih ilustracija srpskog podrijetla. Jedan od najboljih autora zlatnog doba Zagrebačke škole animiranog filma. Godine 2013. dobio je nagradu "Andrija Maurović" za životno djelo na području hrvatskog stripa, koju dodjeljuje udruga Art9.

Borivoj Dovniković Bordo (1930.) karijeru je započeo kao karikaturist te je bio među predstavnicima zlatnog razdoblja Zagrebačke škole animiranog filma, osim postignuća na području animacije ostvario je i brojne stripove - Izgubljeni svijet, Mali prijatelji, Velika utakmica, Emil i detektivi... i još mnoge druge.

Igor Kordej (1957.) jedan od najznačajnijih i najplodnijih hrvatskih strip-autora. Nakon iznimnih ostvarenja na domaćem terenu 1997. godine odlazi u Kanadu gdje radi za najveće američke izdavače - Dark Horse Comics, u kojima objavljuje stripove Tarzan, Predator, Star Wars, zatim DC Comics, za koje radi epizode serijala Star Trek, Batman, te Marvel, za koji crta serijale X-men i Soldier X. Nakon 10 godina vraća se u Zagreb i nastavlja suradnju s francuskim izdavačem Delcourt. Tijekom deset godina intenzivnog rada za francuske izdavače, Kordej je nacrtao pedesetak albuma. Ova ogromna produkcija pobudila je znatan interes tamošnje publike i francuske kulturne javnosti. 2013. Kordej je primio titulu Viteza reda umjetnosti i književnosti, najviše francusko odličje koje se pojedincu može dodijeliti za doprinos kulturi.

Dubravko Mataković (1959.), prvi stripovi mu izlaze 1984. godine u "Studentskome listu", a zatim i u "Poletu", "Mladosti", osječkom "TEN-u", ljubljanskoj "Tribuni", "Patku", "Večernjem listu" i drugim. Do sada je objavio desetak albuma stripa. Dodijeljeno mu je više nagrada za strip

Krešimir Zimonić (1956.), najistaknutiji predstavnik mlađeg naraštaja Zagrebačke škole animiranog filma, stripove i ilustracije objavljuje od sredine sedamdesetih godina. Uz kultne strip-albume Spore, Luna, Nokak, Priče iz davnina, tijekom dugogodišnje suradnje s Modrom lastom stvorio je i Zlatku, lik iznimne popularnosti koji se smatra jednim od antologijskih likova domaćeg stripa.

Darko Macan (1966.). Svoje planetarno popularne likove kreira za publiku svih uzrasta u širokoj lepezi raznovrsnih žanrova. Jednako je uspješan i kao crtač, i kao scenarist i kao urednik strip-izdanja. Stripove počinje stvarati 1988. (Bočko, licencni Tom i Jerry, Kolumbo, Salamon, Walter Egg, Volim TV, Pirati). U Modroj lasti 1992. Stvara svoj kultni lik - Borovnicu - koja je do današnjih dana doživjela nekoliko albumskih izdanja.

Danijel Žeželj (1966.) objavljuje u drugoj polovici osamdesetih. Svjetlo i sjena, crno i bijelo, u njegovom opusu isprepliću se na jedinstveni način. Njegovi radovi objavljeni su i prikazani u Hrvatskoj, Sloveniji, Ujedinjenom Kraljevstvu, Švicarskoj, Francuskoj, Italiji, Španjolskoj, SAD-u i drugim zemljama, kao i u mnogim publikacijama (Marvel Comics, New York Times itd.).

2.3. Oblik i jezik

S obzirom na pregled pretpovijesti i povijesti stripa, ljudi su od davnina težili pričanju u slikama. Originalnost stripa je to što u svojem obliku sadržava likovni i narativni izraz, smješten u niz povezanih kvadrata, to jest sličica koje čine strip tablu. Osim oslikovljenog prizora tu je i tekstualni iskaz, u obliku balončića ili sa strane, koji nam dodatno pojašnjava sliku.

„Na pisanje i crtanje se gleda kao na odvojene discipline; scenaristi i crtači su odvojene pasmine... a dobri su stripovi oni u kojima je kombinacija ovih dviju vrlo različitih forma izražavanja harmonična... riječi, crteži i drugi znaci su rječnik jezika zvanog strip.“[1]

Može se reći da je ovo univerzalna zakonitost stripa koja se mora poštovati. Prvo dakle nastaje scenarij, te se prema tom scenariju vizualizira i crta priča. Njihov spoj stvara alkemiju koja unosi jasnoću u željeni prikaz iskustva koje stvara autor. Slikovno izražava veoma mnogo informacija, no pomoću riječi on u potpunosti zaključuje željenu misao.

„Gradivna, to jest medijska razlika, bila bi u tome što će usmeni prenositelj ili pisac za svoju priču utrošiti mnogo više riječi od autora stripa, budući da u ovom slučaju slika, to jest slikovni niz, preuzima priopćavanje najvećeg dijela radnje.“[1]

Crtež i riječ imaju veliku moć u svojoj kombinaciji, no vrlo je bitno da ih autor u potpunosti iskoristi najbolje. U stripu je moguće koristiti različite kombinacije riječi i crteža. Jedna je kombinacija određena riječima, gdje crtež ilustrira to što je rečeno. Druga je kombinacija određena crtežom, gdje riječi daju zvučnu podlogu ilustriranom prizoru. Treće su dvostruko određeni prizori, gdje riječ i crtež šalju jednaku poruku. Zatim pridodajuća kombinacija, gdje riječi pojačavaju učinak ili razrađuju sliku. Peta je usporedna kombinacija gdje crtež i riječ prate različiti tijek – bez križanja. Šesta jest montirana opcija, gdje su riječi sastavni dio crteža. Najčešća je kombinacija u kojoj riječ i crtež izražavaju ideju koju samostalno ne bi mogli.

Što se tiče narativnog slijeda događaja, ovisno o trajanju, može biti kratkometražni (po nekoliko kvadrata čine cijelu priču), dugometražni (kad se priča proteže kroz više nastavaka, ali čini jedan opsežni, zatvoreni dramski sklop) ili serijalni (kad se priča produžuje dodavanjem novih epizoda i karikama zapleta, uspjeh mu diktira uspješnost na tržištu).[1]

Strip se na početku pojavljivao unutar novinskog formata. No s vremenom je postajao sve razvijeniji pa je tako negdje 30-ih godina 20.st za novinski format uzimao previše prostora i tada se u Americi pojavljuju „comic books“, a u Europi posebni listovi namijenjeni stripu. U Francuskoj se također pojavljuje tzv. „strip-album“ to jest strip u obliku knjige. 90-ih godinu se pojavljuju web-stripovi, koji su do danas sve aktualniji. Društvene mreže isto tako otvaraju mjesta za jedan oblik objavljivanja stripova, najčešće su to kratki komični stripovi, do 6 sličica kvadrata

2.3.1. Tekst

Tu dolazimo do neizostavnog elementa stripa, a to je balončić ili filakter. Pojavljuje se u obliku elipse ili pravokutnika, te jednim malim ispupčenjem koje izlazi iz usta govornika zaokružuje riječi odnosno misao lika. Balončić ovisno o sadržaju unutar njega može mijenjati svoj oblik, pa se umjesto ispupčenja vrlo često pojavljuje kao niz sve manjih kružića što označava sadržaj misli lika ili ako je lik ljut i više, balončić se pretvara u oštro nazupčani oblik. Tim mijenjanjem oblika umjetnik se služi kako bi čitatelju olakšao shvaćanje poruke koju prenosi preko lika koji izvodi radnju, dakle osim izgovorenih riječi ima i svrhu prikaza trenutnog unutarnjeg stanja lika. No nije nužno da balončić uvijek bude sredstvo za ispisivanje teksta, tekst može biti smješten i izvan kvadrata, sa strane ili ispod. Ovdje valja spomenuti još jedan tekstualni izraz, a to je onaj oponašanja zvuka. Svako šuštanje, udarac, pljusak itd., bit će popraćeno izrazom od nekoliko slova (špšpšp, trš, pljus, bang, kvrc...). Još jedan način tekstualnog prikazivanja radnje.

Slika 2.3 Oblik balončića i oponašanje zvukova.

2.3.2. Kvadrat /sličica

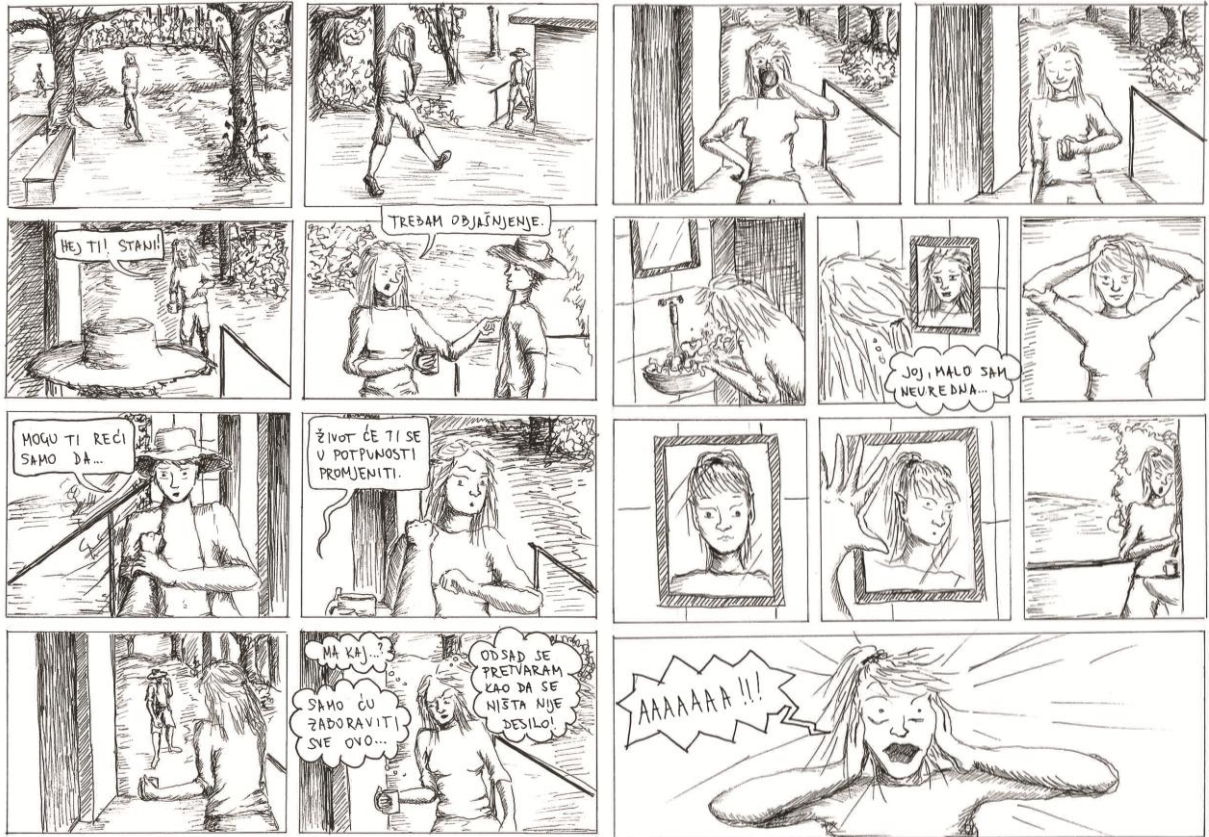
Osnovna gradivna jedinica stripa je kvadrat-sličica (kadar) unutar okvira, te kontinuirani niz međusobno povezanih slika na temelju scenarija. U svojoj funkciji označava prostor unutar kojeg se odvija radnja. Neodvojivi je spoj naracije i likovnosti. Služi se prikazivanjem motiva, likova, scena i situacija. Svojim stilom i načinom crtanja kod čitatelja izaziva određenu reakciju, odabirom boja i linija prenosi određenu poruku. Sadržajni, stilski i žanrovski aspekt nisu određeni ni u jednoj mjeri, sve je dozvoljeno i ovisi do autora.

„Da bi strip sazio kao medij, mora biti u stanju izraziti umjetnikove najdublje potrebe i ideje. Ali svaki umjetnik ima različite unutarnje potrebe, različite svjetonazore, različite strasti. Zato treba pronaći osobit oblik izražavanja.“[2]

„Specifičnost stripske strukture je u tome što se svaki kvadrat-sličica pojavljuje u isto vrijeme kao ovisna i kao osamostaljena jedinica, slikovna i informacijska „stanica“. Promatramo li ga odvojeno, on je potpuna i dostatna slikovna informacija o određenom trenutku, o jediničnom djeliću zbivanja (mikrostruktura, ne rijetko, visoke likovne vrijednosti); sagledamo li ga u kontekstu kompletnog „organizma“, to jest, drugih kvadrat-sličica, otkriva se kao funkcionalna karika narativnog lanca, organski uklopljena u niz (montažno nadovezivanje) okolnih djelića, ostalih kvadrat-sličica. „[1]

Stripovska forma u svojoj cjelini s većim ili manjim kvadratima jest stripska tabla (jedna stranica). Da bi strip tabla funkcionirala, traži određeni broj i oblik kvadrata, te njihov međuodnos koji se raspoređuje unutar zadanih dimenzija. Time se pred umjetnika stavlja jedan niz likovnih i kompozicijskih problema, jer u svojem finalnom obliku to mora djelovati privlačno i skladno, obogaćeno raznolikošću.

„Da se ne radi o malobrojnim i lako rješivim problemima podsjećaju nas svi oni elementi o kojima umjetnik mora voditi računa prilikom kompozicije i artikulacije pojedinog kvadrata. Na primjer, on ne može proizvoljno ni neovisno od ostalih locirati bijele balončiće-filaktere ispunjene tekstem ili piktogramima. Njihovi oblici, veličine i odnosi određuju se uvijek u odnosu na estetske koordinate čitave stranice, pa će crtač tako smanjiti ili povećati ispisani, odnosno „izgovoreni“ tekst kako bi balončiću podario oblik i opseg koji je nametnut cjelinom kompozicije. Slično je s koncipiranjem figuralnog sadržaja kvadrat-sličice; pojedini planovi, rakursi, poze, geste likova, i scenografski detalji određuju se ne samo s vrijednostima prethodnog, odnosno sljedećeg kvadrata, već i s vrijednostima svih ostalih kvadrata na stranici.“[1]

Slika 2.4 Prikaz kompozicije. Raspored kvadrata, odabir kadrova, geste likova, scenografija i postavljanje balončića .

Okvir stripske sličice može, isto kao i balončić, biti drukčijeg oblika i veličine. Može biti da i sličica bude u potpunosti bez okvira. Ono što uprizoruje kvadrate/sličice jest dakako, praznina (jarak) između njih, a te praznine imaju i određenu funkciju. Između tih kvadrata događa se nevidljiva radnja koju čitatelj, logički povezujući sličice, sam stvara. Takvo kretanje između kvadrata naziva se zatvorenost.

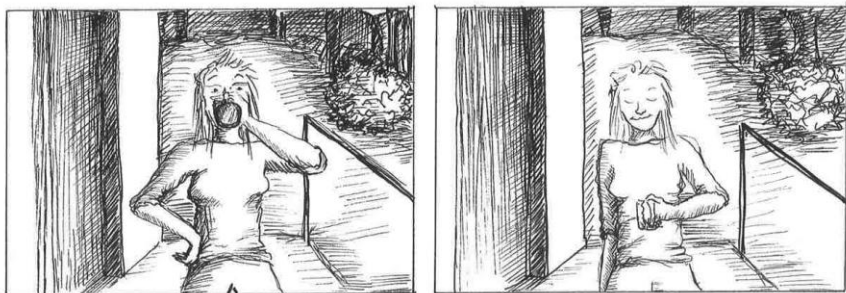

Slika 2.5 Zatvorenost. Između kvadrata se dogodila neviđena radnja, a to je raspakiranje šatora.

Na slici vidimo da nema prizora u kojem se događa raspakiravanje, nema izvlačenja šatora ni trenutka u kojem likovi sjedaju na pod. Izostavljeno je po nekoliko radnji. No sve to se moralo dogoditi kako bi situacija u sljedećem kvadratu bila moguća. To je dio u kojem je potrebna čitateljeva umiješanost, on samostalno zaključuje što se dogodilo. Slike su statične, a ne pokretne kao što je recimo slučaj u filmu i zato je potrebna čitateljeva mašta i volja da između tih kvadrata simulira vrijeme i pokret. Tu se može zaključiti da je strip u bliskom srodstvu s filmom, puno bliže nego književnost. Jer film zapravo jesu slike u pokretu. Ono što je još poznato iz filmske estetike jest i odabir planova i rakursa, čime se ostvaruje dinamika stripske radnje. No dok film maštu publike koristi povremeno, strip je mora koristiti puno češće.

Prijelaze između kvadrata se može svrstati u nekoliko kategorija. Prva je prijelaz iz trenutka u trenutak, zahtjeva malo zatvorenosti, vremenski je to kao sekunda u sekundu. Druga kategorija je prijelaz radnje u radnju. Treća je od subjekta do subjekta, ostajući unutar jedne scene ili ideje. Četvrta je prijelaz sa scene na scenu, koji nas nosi preko značajnih udaljenosti vremena i prostora. Peta je prijelaz s aspekta na aspekt, većinom zaobilazi vrijeme i lutajućem oku pažnju odvlači na različite aspekte mjesta, ideje i raspoloženja. I posljednja je non-sequitur, u kojem se logička veza između kvadrata ni najmanje ne nazire.

„Bez obzira koliko se neka slika razlikuje od druge, u prostoru između kadrova djeluje neka vrsta alkemije koja nam pomaže da i u najneskladnijim kombinacijama pronađemo značenje i rezonancu. Takvi prijelazi možda nemaju „smisla“, ali razvoj neke vrste veze je neizbježan. Kreirajući slijed od dvije ili više slika, mi im dajemo specifičan nadilazeći identitet, te prisiljavamo čitatelja da ih razmatra kao cjelinu.“

Slika 2.6 Prijelaz iz radnje u radnju.

Slika 2.7 Prijelaz od subjekta do subjekta.

2.3.3. Vrijeme/prostor

Naša percepcija fotografije ili reprezentacijske umjetnosti uvjetovana je tako da bilo koju kontinuiranu sliku vidi kao jedan trenutak vremena. No moguće je da se unutar jedne sličice istovremeno događa više radnji, a našem oku treba vremena da prođe kroz scenu. Dodajući sceni zvuk, automatski se produžuje vrijeme trajanja scene, jer zvuk ima svoje određeno trajanje. Kadrovi, tj. kvadrat-sličice imaju funkciju zadržavanja vremena i prostora, to jest trenutaka.

„Kadar djeluje kao neka vrsta opće oznake da su vrijeme ili mjesto podijeljeni.

Trajanje tog vremena i dimenzije tog prostora više definira sadržaj kadra nego sam kadar.

Kao čitatelji nejasno osjećamo da nam se oči kretanjem kroz prostor kreću kroz vrijeme – samo ne znamo kroz koliko vremena!“ [2]

Svaki kvadrat prikazuje određeni prizor, taj jedan prizor jest jedinična informacija o određenom dijelu priče, likovna materijalizacija određene faze globalnog događaja. Jedan kvadrat, jedan trenutak cijele narativne cjeline, koji ovisno o količini i prirodi informacija može biti duži ili kraći. Čitajući strip ulazimo u njegovu realnost koja postoji paralelno s našom realnošću, on je kao zasebni događajni univerzum.

„Riječ je o vremenu oslikovljenom unutar (ili između) tri euklidovske dimenzije stripskog kvadrata – od kojih su dvije (širina i dužina) likovno konkretizirane, a treća dubinska, samo iluzionirana.“[1]

„...taj kvadrat odjednom postaje našim vremenskim orijentiranjem cjeline, preciziranim temporalnim ishodištem komunikacijskog dijaloga, on postaje našom doživljajnom sadašnjosti, dakle prezentom i našeg doživljaja i čitavog stripskog kontinuuma – prilagođenog od tog trenutka i podređenog našem intimnom, subjektivnom kontinuumu.“[1]

No već kad smo pogledom na drugom kvadratu, onaj prijašnji odjednom postaje prošlost, ovaj trenutni jest sadašnjost, a sljedeći je budućnost. No to vrijeme zadržavanja na određenom kvadratu varira od čitatelja do čitatelja. Ovisno o subjektivnom doživljavanju sličice, jedan se može zadržavati duže, a drugi kraće.

Ipak, kontrolu nad protokom vremena svakako ima autor stripa. Na njemu je da kreira montažno – ritmički tok cjeline. Radnju koja traje dugo ili sporo kontrolira brojem kvadrata, dakle ako neka radnja traje dugo, posložit će veći broj kvadrata, odnosno manji ako radnja traje kratko.

2.4. Žanrovi

Tijekom razvoja strip se širio u raznim tematskim, žanrovskim i podžanrovskim spektrima unutar različitih kategorija. Do današnjeg dana razvilo se prilično puno žanrova, vjerojatno toliko njih da bi bilo dovoljno da se napiše knjiga. Neću se doticati baš svakog žanra koji je ikad izmišljen već ću navesti one najčešće.

Akcija/avantura - kombinacija akcijskog i pustolovnog žanra, žanr vrlo širokog opsega. Glavni fokus radnje je obično fizički sukob i namjera autora da "oduševi" čitatelja kroz napetost. Pustolovni stripovi imaju slične ciljeve, obično postavljajući glavnog junaka protiv antagonista u nekoliko sukoba.

Antropomorfni - stripovi u ovom žanru imaju likove koji izgledaju poput životinja, ali imaju ljudske osobine. To uključuje životinje koje razgovaraju.

Autobiografski – non-fiction, autobiografski stripovi su poput autobiografskih knjiga, govore o autorovom životu. Autobiografski stripovi su gotovo uvijek utemeljeni u autorovom životu umjesto u liku.

Biografski – non-fiction, odnosi se na život stvarnih i značajnih ljudi ili povijesne događaje.

Dječji - stripovi koji su svojim sadržajem namijenjeni djeci.

Komedija/humoristični - glavna namjera je da nasmije čitatelja.

Kriminalistički/noir - misteriozni stripovi koji imaju teme fatalizma, cinizma i moralne dvosmislenosti. Poput starih zločinačkih trilera, protagonisti noir stripa su detektivi su koji se bave sivim područjima u svijetu i moralnom spektru.

Cyberpunk - izvorno nadahnuti neo-noirom, cyberpunk stripovi također uranjaju u cinizam i moralnu dvosmislenost, ali se usredotočuju na posljedice tehnološkog napretka i moćnih korporacija. Cyberpunk stripovi su podžanr znanstvene fantastike postavljen u okruženju "visokotehnološkog, niskog života" u kojem se veliki tehnološki napredak uspoređuje s kolapsom društva. Kao rezultat toga, cyberpunk stripovi su često također distopijski.

Drama - djela koja sadrže događaje koji imaju živopisan, emotivan, sukobljavajući ili upečatljiv interes ili rezultate na ljudskoj razini

Distopijski - distopijski stripovi predstavljaju svijet na koji se gleda kao na korumpiran, pao ili jednostavno "ne dobar" (kao što sama riječ podrazumijeva). Uobičajene teme distopije uključuju opresivne vlade, upitnu etiku i nasilje.

Edukativni – glavna namjera je da educira čitatelje o nekoj određenoj temi. Većina takvih priča usmjerena je na djecu.

Erotski – radi se o seksualno eksplicitnom sadržaju čija je glavna svrha izazivanje seksualnog uzbuđenja.

Fantazija – odnosi se na izmišljenu priču koja je postavljena u srednjovjekovnoj fantastici ili unutar mitova i legendi. Fantazijski stripovi uključuju srednjovjekovno naoružanje (poput mačeva i lukova), običaje (kraljevstva i decentralizirana vlada), kao i čarobna i imaginarna stvorenja.

Povijesni - izmišljeni stripovi postavljeni u prošlosti, nadahnuti događajima iz stvarnog svijeta ili stvarni opis nekog događaja.

Horor - namjerava prestrašiti čitatelje uznemirujućim ili eksplicitnim scenama. Kao i kod horora u svim medijima, velika većina horor stripova uključuje nasilje, strah i sumnju.

Manga – japanski stripovi

Misterija - slično krimi/noiru, i misteriozni strip ima središnje pitanje ili misteriju koja je neriješena kroz većinu radnje, umjesto da se otkriva (ili ne) tijekom čitave radnje.

Non-fiction - predstavlja istinitost i točnost događaja, ljudi ili predstavljenih informacija

Parodija/satira – odnosi se na pretjerivanje, ironiju ili humor da kritiziraju osobu ili ideju. Parodija je oblik satire koji imitira, a potom i pretjeruje u umjetničkom stilu svog cilja zbog komičnog efekta.

Politički - politički stripovi koriste političku priču kako bi izdali izjavu o sustavima vlasti i idealima. Politički se stripovi preklapaju s distopijom i satirama.

Religiozni - stripovi usredotočeni na religiju i vjerska uvjerenja, često zato što njihovi autori namjeravaju promovirati navedenu religiju i / ili zato što je njihova publika iz te religije.

Romanse - vrte se oko ljubavnih odnosa i romantičnog "sukoba" dva ili više likova.

Znanstvena fantastika (sci/fi) - znanstvena fantastika ima izvanzemaljsku, izmišljenu (obično futurističku) postavku u kojoj je tehnologija napredovala.

Superherojski - stripovi o superherojima koji imaju nadljudske sposobnosti i moći, uglavnom su kostimirani i bore se protiv zlikovaca za pravdu i bolji svijet.

Nadnaravni/okultni – postavljaju se u realnim okruženjima gdje se događaju neobjašnjive i čudne pojave.

Western - stripovi su postavljeni ili nadahnuti Američkom granicom tijekom 19. i 20. stoljeća, ili njenim popularnim interpretacijama. Obično se usredotočuju na arhetip kauboja, Indijanaca, rančera.

2.5. Publika

U samim počecima strip je bio namijenjen uglavnom djeci, no pokazalo se da imaju potencijal i za odraslu publiku. Da nema čitatelja koji konzumiraju stripove, vrlo vjerojatno ne bi bilo ni stripova u tolikoj mjeri. Otkrivenjem stripa čitatelji prema njemu razviju neku vrstu ljubavi. Likove, ideje, priče i događaje doživljavaju izravno, strip djeluje kao posrednik između pripovjedača i publike.

„O vrstama konzumenata istražio je Jacques Marny. U prvu skupinu spadaju rutinski konzumenti. To su mahom odrasli ljudi koji ujutro ili navečer otvaraju svoj omiljeni dnevnik i zadržavaju se duže ili kraće vrijeme na stranici posvećenoj stripovima. Duže ili kraće, s više ili manje zanimanja. Druga skupina obuhvaća prosvijećene konzumente. Riječ je o skupini novijeg datuma koja, međutim, ubrzano povećava svoje „članstvo“. Tu se već radi o ljubiteljima koji se okupljaju oko specijaliziranih klubova kakvi postoje u Francuskoj, Belgiji, Italiji, Americi itd. za njih strip nije artikl iz tekuće potrošnje. Samo remek-djela privlače i zadržavaju njihovu pažnju. Riječ je, dakle, o selekciji, o odbacivanju lošeg u korist kvalitetnog. Izdavanje luksuznih albuma priznatih vrijednosti osjetno je umnožilo broj prosvijećenih konzumenata. Sve je više među njima liječnika, profesora, pravnika, da i ne govorimo o umjetnicima, slikarima, piscima i ostalima, a starost im se uglavnom kreće između 40 i 50 godina. Tu su, zatim, neprijateljski raspoloženi konzumenti, koji, uzgred, u Americi čine samo deset posto ukupne publike stripa. U Europi im je, naravno, broj znatno veći. Najčešći argumenti kojima se služe su: strip je vulgarizacija kulture; strip je nešto ružno; strip ugrožava čitanje pravih knjiga; strip je ustupak duhovnoj lijenosti; strip je škola neukusa; strip oduševljava samo Amerikance i duhovno zaostale! Kao četvrtu kategoriju Jacques Marny navodi kolekcionare, strastvene skupljače koji se specijaliziraju bilo za pojedinog crtača, bilo za pojedini list ili povijesno razdoblje. I konačno, petu, odnosno najbrojniju kategoriju konzumenata čine djeca i mladi.“[1]

U vrijeme svoje popularnosti strip je imao i protivnike zbog mišljenja da kvari mlađi naraštaj te ih udaljuje od stvarnosti, no do danas se to mišljenje ipak promijenilo. Strip se opisuje kao likovno-književni proizvod pa je svoje mjesto našao i u gradskim knjižnicama. Problem je što je današnja publika uglavnom okrenuta ekranima te je, nažalost, sve manje čitalačke publike.

„Strip se po drugi put marginalizira; doduše, ovaj put ga ne muči status šund literature, već sveprisutna i agresivna kultura nečitanja. Čitanje postaje aktivnost rezervirana za nepopuliste i nadrealiste, nadničari i oportunisti svih zemalja nemaju vremena za čitalačke užitke.“[3]

3. Negdje u šumi

Ispalo je da je strip avanturistička fantazija, s povremenim pojavama laganog humora. Priča je ležerna i primjerena za svaku dob. Zasad. Oduvijek sam voljela maštati da postoje svjetovi unutar kojih postoje magije i ne ljudska bića. Ideje tih svjetova probudile bi se svaki put kad bih ušla u šumu ili bilo koje drugo prirodno okruženje koje nije u blizini ljudi. Vile su me posebno impresionirale, i još uvijek me impresioniraju. Njihovo pojavljivanje u stripu nije potaknuto samo iz tog razloga, ima tu još toga. Odskočna daska bio je High Grounds festival te zadatak za završni rad, pa sam iz tog razloga odlučila spojiti ta dva dijela, i tako se moj strip pojavio u sklopu izložbe na festivalu. No prvotna ideja nije bio strip već žičana instalacija u obliku vile, tek naknadno mi se javila ideja da još uz to nacrtam i strip. Na kraju je ipak prevagnuo samo strip jer za sve nisam imala vremena, a i imam više naklonosti i iskustva raditi unutar ilustrativnog polja, iako instalacija nije bila nikako loša ideja. Poslužila je kao inspiracija za likove vila unutar stripa. Nastanak i ideja rada isprepliće više različitih segmenata tako da ću svaki od njih zasebno pojasniti.

„...stvaranje bilo kojeg djela u bilo kojem mediju uvijek slijedi određeni put. Put u šest koraka.

Prvo (ideja/svrha): impulsi, ideje, emocije, filozofije, svrha djela...“sadržaj“ djela.

Drugo (oblik): oblik djela... hoće li to biti knjiga? Crtež kredom? Stolica? Pjesma? Kip? Lončić? Strip?

Treće (idiom): umjetnička “škola“, vokabular ili stila ili geste ili predmeta radnje, žanr kojem djelo pripada...ili je ono žanr za sebe.

Četvrto (struktura): sve to zajedno... što uključiti, što izostaviti... kako posložiti, kako sastaviti djelo.

Peto (zanat): konstruiranje djela, primjena vještina, praktičnog znanja, inventivnost, rješavanje problema, odrađivanje “posla“.

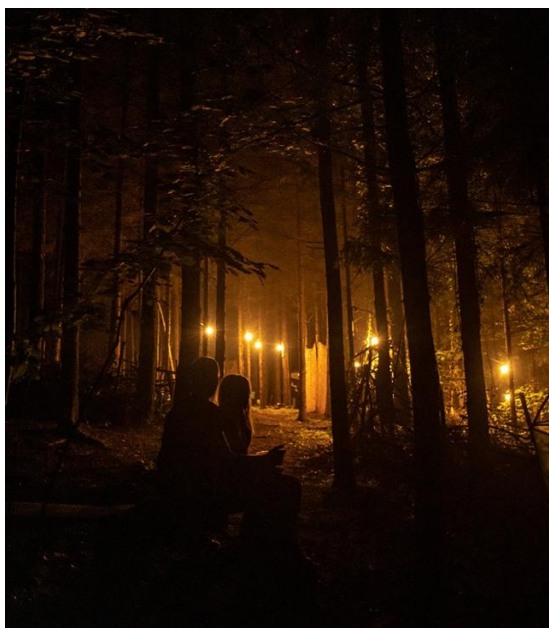
Šesto (površina): produkcija, poliranje... aspekti koje najprije uočavamo i kad letimice pogledamo djelo.

Bilo koji umjetnik stvarajući bilo koje umjetničko djelo u bilo kojem mediju uvijek slijedi ovih šest koraka, svjesno ili ne. “[2]

3.1. High Grounds festival

Festival se smjestio na brdovito područje prekriveno šumom u mjestu Pišćanovec, blizu Varaždinskih toplica te se održava krajem srpnja. Lokacija je predivna zelena oaza savršena za opuštanje i bijeg od svakodnevnih obaveza. Programski sadržaj je glazbeno-edukativnog tipa, traje 2 dana te je usmjeren na sve generacije. Ove godine održano je četvrto izdanje.

Najzanimljiviji sadržaj i ambijent je svakako unutar borove šume, poznata pod nazivom „Mystic Forest“. Tamo je mjesto predviđeno za kampere, chill, izložbu i šumski stage na kojem svira elektronika. Na ovom izdanju izložba je dobila tematiku „Connecting with source“, pa je svaki umjetnik koji je sudjelovao morao prema svojem poimanju sa zadanom temom osmisлити po 5 radova. Moj rad je krenuo u smjeru u kojem je High Grounds mjesto radnje, činilo mi se zanimljivo da čitatelji budu na neki način izvršitelji radnje jer oni su, kao i likovi u stripu, samo posjetitelji festivala. Na izložbi su bili izloženi originalni crteži, kao što se vidi na slici, a osim toga pokraj crteža je stajao i drveni stalak, na kojem se nalazio kompletni strip u tiskanom obliku, namijenjen za čitanje.

Slika 3.2 High Grounds festival. Mystic forest.

Slika 3.1 Originalni crteži stripa na izložbi.

3.2. Likovi

Nakon što sam odlučila mjesto zbivanja radnje, krenula sam na karakterizaciju glavnih likova. Vodila sam se, naravno, vlastitim iskustvima i interesima te sam kroz to davala osobine svojim likovima. Stvorila sam dvije prijateljice, Irenu i Lolu. One su otkačene djevojke avanturističkog duha u ranim dvadesetima. Ljetom obavezno posjećuju po nekoliko festivala, a u ovom slučaju to je bio High Grounds. Nisam imala dugotrajni plan da one budu likovi. Stvorila sam ih u jednom popodnevu. Samo sam uzela papir i olovku i nacrtala ih bez nekog posebnog predomišljanja. Tek kada sam završila crtež i imala njih dvije uprizorene, priča mi se sama od sebe počela stvarati.

Slika 3.3 Prvi crtež likova.

Lola je glavni lik, ona nas vodi kroz radnju od početka do kraja. Ona je mršava introvertna djevojka koja voli piti puno kave i puši puno cigareta. Nekad je pomalo čangrizava i kad hoće nema dlake na jeziku. Irena joj je najbolja prijateljica, ona je više društveni tip i voli se zabavljati, naročito u muškom društvu. Pomalo je šašava i ponekad zaboravljiva. Osim njih dvije tu je još jedan mršavi tip, divlji šumski čovjek, totalno čudan, ali izrazito sretan i pozitivan. Nosi slamnati šešir i lanenu odjeću. On uvodi Lolu u duboku magičnu šumu. Može ga se simbolizirati kao prijelaz između svijetova. Ostali likovi su samo ljudi na festivalu.

3.3. Scenarij

Dio koji je definitivno bio najzahtjevniji i najduže ga se odgađalo, ne iz razloga što mi se nije dalo, već iz razloga što sam bila svjesna da je veoma kompleksno. Scenarij traži smislenu razradu priču, sve na svojem mjestu, dok sam ja imala samo približne ideje događaja i likova, a iskustva u pisanju scenarija skoro pa nikakvog. No, nakon puno razmišljanja i popravljavanja priče samo u glavi, odvažila sam se uzeti papir i olovku i sjesti za stol. Kako sam počela pisati, priča je sama od sebe počela teći, javljale su mi se ideje, scene i situacije i sve je išlo po određenom redu.

Scenarij:

Ljeto je i sezona festivala je u tijeku. Svake godine Lola i Irena odu na jedan od festivala. Ove godine idu na High Grounds... Lola zove Irenu da se nađu na kavi kako bi se dogovorile sve što trebaju u vezi festivala. Irena je uzela notebook u koji zapisuje popis stvari koje mora uzeti sa sobom. Uživaju u bezbrižnosti i jedva čekaju da krenu. Stigao je petak, dan kada počinje festival. Cure završavaju s pripremama i pakiranjem te uskoro kreću. Lola ubacuje stvari u auto i kreće po Irenu. Kad dolazi do nje, ostane zaprepaštena s količinom prtljage koju Irena vuče sa sobom, no Irena ne obazirući se previše na Lolu ubaci stvari u prtljažnik, sjedne u auto i krenu. Tek nakon što su krenule Irena skuži da je ostavila novčanik, pa uzvikne Loli neka se okrene da ga uzme. Lola već naviknuta na ovakve situacije malo progunđa i okrene u suprotnom smjeru. Stanu pred Ireninu kuću, ona na brzinu iskoči iz auta i otrči po novčanik. Nakon što se vratila s novčanikom krenule su prema lokaciji festivala. Stignu na odredište, parkiraju auto i krenu prema ulazu. Prošeću lokacijom da vide gdje se što nalazi i da nađu mjesto na koje će postaviti šator. Nakon što su nađu mjesto, spuste se natrag do auta da uzmu stvari i da se smjeste. Po putu prema dolje pažnju im je odvuče neki mladić sa slamnatim šeširom koji lagano tupka po bubnju. Dođu do auta i počnu vaditi stvari, Lola je upozorila Irenu neka ne uzima baš sve jer ima previše toga, no nakon što Lola ode, Irena se svejedno natrpa i krene prema gore. Nađu se tamo u šumici sa svim stvarima pa počnu postavljati šator, na početku im nije išlo glatko, no ubrzo ga slože i počnu uživati. Zatim se spuste dolje do šanka da uzmu piće, Irena ode naručiti dok Lola za to vrijeme zapali cigaretu i promatra ljude oko sebe. Odjednom do nje dođe onaj mladić s bubnjem i počne joj se udvarati nudeći joj maline. Lola se nasmije i bez puno priče ode proć od njega, prema Ireni. Irena je, željna što prije započeti zabavu, uzela rakiju za sebe i Lolu. Bila je jaka, no Loli je dobro sjela. Popile su sve i počele se zabavljati. Skupilo se već puno ljudi na festivalu, glazba je treštala, grupe ljudi sjedili su po travi uživajući u veseloj atmosferi. Lola i Irena plesale su kod šumskog stage-a. Nakon nekog vremena plesanja Loli se više nije dalo...

otišla je do Irene pitati je da li je za šetnju, jer treba promjenu okoline. Ireni je, naravno, bilo super te ju je odbila. Lola je otišla sama. Neko vrijeme je hodala po puteljku koji je vodio u šumu, došla je dublje... i tu je u jednom grmu čula šuštanje. Malo je zastala, no ubrzo je iz grma mahnuo onaj lik sa šešikom i bubnjem, iskočio je iz grma i kao da je Loli zaželio dobrodošlicu, očekivao ju je. Lola je sada postala još jače zbunjena, te ga upita da li je dobro. Sav nasmiješen odgovori da jest, on bere i jede maline, te joj opet ponudi da uzme. Ona ga odbija i odlazi proć od njega. On ju samo gleda, smiješeći se kaže da je na pravom putu i da je čekaju. Lola ga u čuđenju gleda i odlazi dalje. Šeće još jedno vrijeme, no s obzirom na prijašnju situaciju lagano je zabrinuta pa se predomišlja da li je pametna ideja nastaviti dalje... zaključa da ne i odluči se vratiti. I tako hoda ona jedno vrijeme, i hoda, i hoda... i tada shvata da hoda predugo. No nemoguće da se izgubila, kroz cijelo vrijeme je hodala ravno, bez skretanja. Stala je razmišljati i osluškivati, i shvati... da je tišina. Ne čuje se glazba u daljini. Nema nikakve stvari sa sobom, sat, mobitel. Ništa. Sranje. Sva zabrinuta sjedne na panj pokraj. Jedno vrijeme sjedi tako u miru, kad opet... šuštanje iz grma. Ovaj put puno jače. Lola se sad stvarno uplašila. U tom trenu iz grma je žustro izletjela nekakva crna stvar. I spustilo se nekoliko metara dalje ispred Lole. Ona je s nevjerom gledala u tu stvar, no nakon dužeg promatranja shvata da je to biće od pola metra, s rukama i nogama i... krilima! Vila! Ne razmišljajući i u strahu Lola je s tla uzela granu i svom snagom ju bacila na vilu, a nakon toga počela je trčati. Trčeći, po nekoliko puta se okrenula, provjeravajući da li je u opasnosti. No vila ju nije pratila, pa je lagano počela usporavati. Odlučila je stati. Zaključila je da je mala vila bezopasna jer se tako uplašila, pa ju je uzvikujući molila za oprost. Iz grma je zašuštalo i vila je provirila. Izašla je iz grma i krenula je prema Loli. Kad je došla do nje, pružila joj je ruku. A Lola je s dvoumljenjem ipak prihvatila i pružila joj svoju ruku. Vodila ju je po putu, prema laganoj uzbrdici. Tu su se sad pojavljivale i druge iste vile, skrivale su se iza drveća i gledale Lolu. Kad se popela na uzbrdicu, Lola je ostala u šoku. Iza brda skrivao se nevjerojatan prizor. Tu j bilo ogromno bijelo drvo s otvorom i stepenicama u sredini, oko kojeg su plesale male vile. Lola je samo stajala i gledala. Mala vila ju je primila za ruku i pogledala u oči, dajući joj znak da se spuste dolje prema drvu. Kako su hodale prema dolje Lola je opet doživjela lagani šok, sad je tamo na kružnom postolju okruženo grmovima malina, ugledala onog mladića sa šešikom. Uživao je u društvu lijepih čovjekolikih vila, hranile su ga malinama. Ništa joj nije bilo jasno. Stigla je pred veliko bijelo drvo, a kolo vila se otvorilo pruživši im ruke da se pridruže. Lola je otvorenih ustiju gledala drvo, točnije lijepu vilu unutar drva koja je svirala harfu. Samo je gledala... dokle nije primjetila da se osjeća drukčije, nekako lagano i u pokretu. Pogledala je dolje shvatila da je u zraku, lebdi zajedno s vilama. Našla se točno ispred vile, očima u oči. Kosa vile se odjednom digla, oči su joj se zabijelile i lagano se

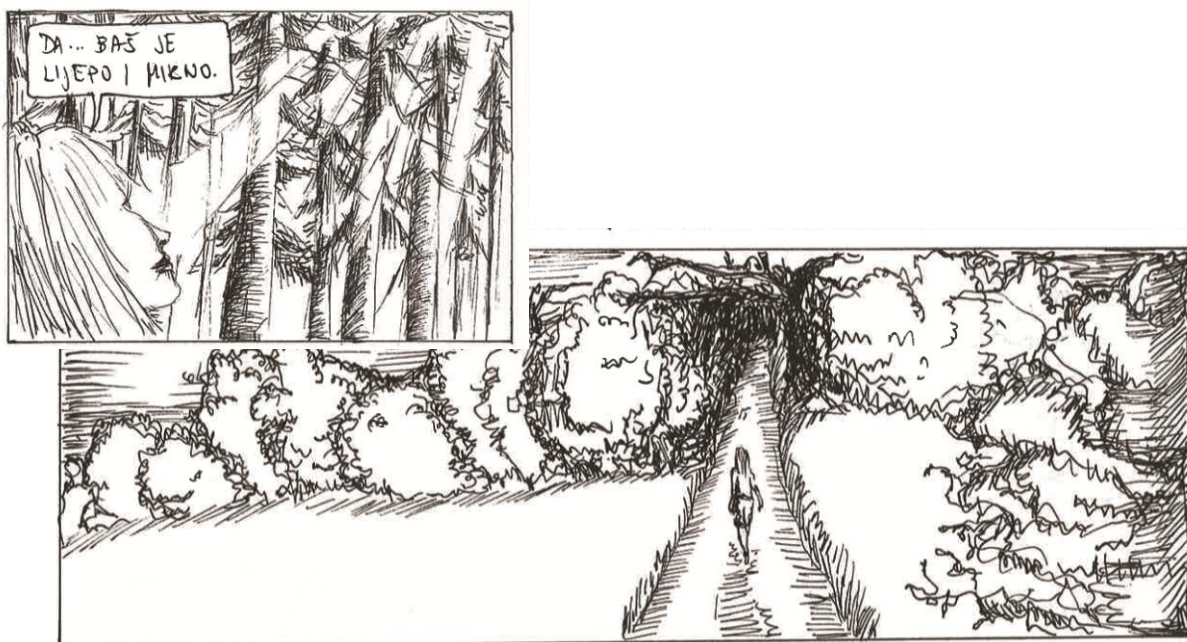

namrštila. Izvodila je nešto što je Loli zadalo senzacije po cijelom tijelu, upala je u oblik transa. Sve to je trajalo jako kratko, ali jako intenzivno. Kako je prolazilo, pri kraju ju je jako zaboljela glava, zatvorenih očiju primila se za nju u nadi da će proći. Bol je prošla, maknula je ruke s glave i otvorila oči i...ostala iznenađena... Stajala je na tlu, ispod nogu joj se dimio opušak. Digla je pogled i našla se na mjestu na kojem je bila nedavno. U šumi, među ljudima koji plešu na brze repetitivne zvukove. Ovo je bio vrhunac njene zbunjenosti. Lagano je krenula unazad, pogledavala je prema gore, pokušala je shvatiti. Hodajući u nazad zaletjela se nekog dečka i prosula mu svu pivu koju je pio. On se samo nasmijao i rekao neka pazi, no Lola nije rekla riječ, samo ga je zbunjeno gledala. Htjela se što prije maknuti od ljudi, to je i učinila. Došla je do neke cure i pitala je koliko je sati, bilo je 5:48, no Loli se činilo gotovo nemoguće da je toliko sati jer je u to vrijeme otišla šetati. A zasigurno je nije bilo nekih 3-4 sata. I ponovno sva zabrinuta, sjela je na klupu. Što se dogodilo, da li je poludjela, da li joj je netko podvalio drogu, što? Sjetila se da bi mogla popričati s Irenom, pa je otišla do njihovog šatora da vidi da li je tamo. Zazivala ju je izvana, no Irena nije odgovarala pa je otvorila šator, no bio je prazan i netaknut. Vidjevši jastuke i deke Loli se naglo pojavio umor, pa se nakratko bacila da odmori, no odmah je zaspala. Stiglo je jutro, zrake sunca provirile su kroz drveće, a postalo je već i poprilično vruće. Osim vrućine, Lolu su probudili gromoglasni smijehovi i uzvici koji su se čuli odmah pokraj nje. Probudila se u potpunosti, okrenula na leđa i tako ostala ležati jedno vrijeme, razmišljajući kako se lagano osjeća. Ustala je i krenula van, kad je otvorila šator dočekali su je glasni pozdravi veselog društva, među njima je bila i Irena. Lola, još uvijek lagano zbunjena i pospana, upita da li imaju kave. Na njenu sreću bilo je kave pa joj je Irena natočila jednu šalicu te je odmah upitala gdje je bila kroz noć. Lola nije bila zainteresirana za razgovor pa joj je dobacila da će kasnije pričati. Otišla je da se umije i sredi. Hodajući prema dolje, do umivaonika, naletjela je na onog mršavog dečka sa šešikom. Pomalo ljuta i rastresena, uperila je prstom u njega, zapovjedivši neka joj da objašnjenje o tome što se dogodilo. Na to joj je odgovorio samo da će joj se život u potpunosti promijeniti. I opet... Lola zbunjena. Sad je odlučila da se neće više time zamarati i samo će se pretvarati kao da se ništa nije dogodilo. Popila je gutljaj kave, nasmiješila se i stala da se umije. Nakon što se umila, pogledala se u ogledalo. Bila je sva neuredna od spavanja pa je morala popraviti kosu. Pokupila ju je u rep i opet se pogledala u ogledalo. No sad, nešto na njoj je bilo drukčije. Da bude sigurna, okrenula je glavu da vidi bolje. I da...dobro je vidjela, njene uši bile su šiljaste! Kao vilenjačke! Još jače je zaronila u ogledalo da vidi što bliže. I kad je bila sigurna da joj se stvarno ne priviđa, glasno je vrisnula.

3.3.1. Objašnjenje i značenje priče i likova

Već sam spomenula da je glavna vodilja priče bio festival. To jest, više mi je poslužio kao orijentir, polazna točka. Uzevši to kao dio priče automatski sam imala gotov jedan dio, određeno mjesto radnje. Sam sadržaj i mjesto festivala sa sobom nose neku dozu magičnosti i tajnovitosti. Od mještana sam imala prilike čuti kako je ta lokacija moguće arheološko nalazište, no sve je to veoma upitno i neistraženo pa je prerano izlaziti s nekim zaključcima. Meni je to saznanje ipak djelovalo inspirativno i mašta mi se otvorila.

Lola također voli maštati o magičnim svjetovima i diviti se čaroliji prirode. Iako nije nigdje direktno spomenuto, u nekim kadrovima se može prepoznati taj karakter, npr. kada sjedi s Irenom ispred šatora i gleda gore među krošnje drveća i divi se okruženju, ili kada joj postane dosadno među ljudima pa ode sama u šetnju. Ona vjeruje da postoji svijet koji nije vidljiv svima. Voli sanjariti i ploviti unutar svojih misli.

Slika 3.4 Lola u mislima.

Njen potencijal je prepoznao mršavi lik sa slamnatim šeširom. Njega se može okarakterizirati kao poslanika viših sila da je uvede u vilinski svijet. U onom svijetu on je berač malina, slatkih čarobnih malina. Nema nikakve nadnaravne moći i nije vilenjak, već samo pozitivna pojava koja Loli služi kao pomoć. Iako ga Lola odbija, on se stalno uporno pojavljuje kao njen vodič kroz put. Nakon što dobro obavi svoj posao, nagrađen je uživanjem u društvu vila.

Slika 3.6 Uživanje u društvu vila.

Slika 3.5 Lik sa šeširovom dolazi do Lole.

Zanimljiva situacija mi se dogodila sasvim slučajno. Već sam u nekoliko navrata spomenula da je tematika ovogodišnje izložbe bila „Connecting with source“. Ja sam svoj strip počela crtati isključivo iz potrebe završnog rada, nisam bila vođena idejom da bude izložen na festivalu. No, kad sam došla do vrhunca radnje, kada je Lola stigla do bijelog drva oko kojeg plešu vile, shvatila sam da je moja tema stripa direktan odgovor na temu izložbe, ispalo je da sam svoju radnju nesvjesno prilagodila ideji „povezivanja s izvorom“. U potpunosti je logično da izvor u ovoj priči jest skrivena i duboka šuma, čiji su stanovnici natprirodna bića - mali vilenjaci i lijepe vilenjakinje. U svojem prirodnom stanju, vile su čista energija. Žive na najčišćim dijelovima zemlje, daleko od zagađenja ljudske ruke. U ovoj priči one su simbolika čovjekove povezanosti sa sebstvom, svojom najdubljom i istinskom prirodom. Otkrivenjem vilinskog svijeta, Lola je u potpunosti zbunjena i šokirana. Šetajući šumom, čini se kao da se Lola izgubila, no potpuno je jasno da to nije sasvim točno, jer nije skretala s puta, što i sama zaključuje kada vodi monolog sa sobom. Logičniji odgovor na to bi bio da je u nekom trenutku ušla u drugu dimenziju, u onu u kojoj su nadnaravne situacije i bića stvarnost. Iako se kod prvog susreta s vilom uplašila i pobjegla, brzo se opustila jer je osjetila sigurnost, a osim toga prevladala je i znatiželja. U potpunosti se prepustila volji vila, toliko jako da je i sama na kraju postala vila. Ta pretvorba dokazuje jačinu prepuštenosti koju je doživjela, ovo se može opisati i kao neki oblik transcendentalne spoznaje.

Slika 3.7 Povezivanje s izvorom

Slika 3.8 Transformacija

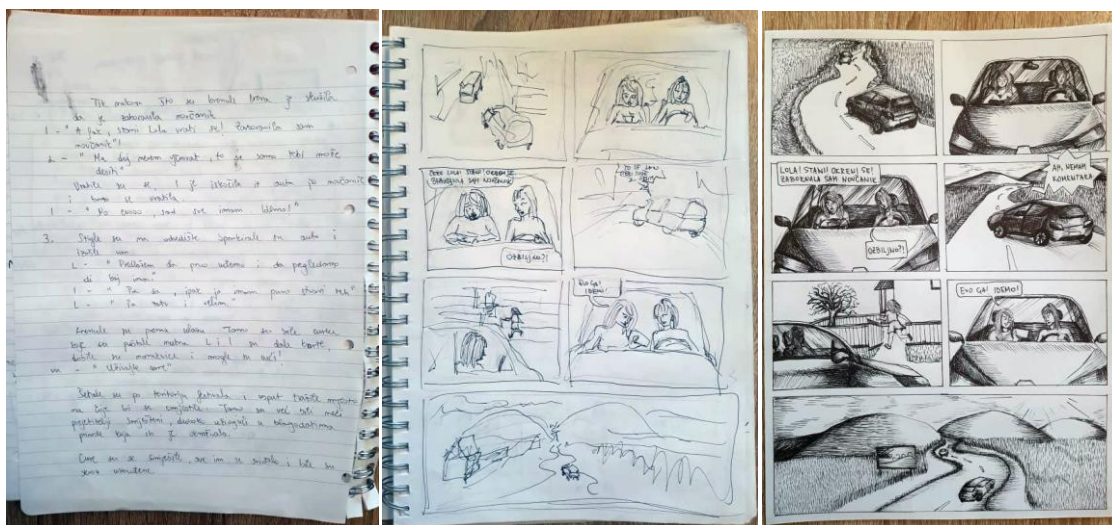
Slika 3.9 Izložba.

Ono što se kroz priču i temu izložbe hoće predočiti jest upravo to – prepuštanje i konekcija, čista povezanost. Nama kao ljudskim bićima potreban je boravak u prirodi, duboko u prirodi, daleko od svakidašnjih obaveza i života unutar 4 zida. Mi kao ljudi smo isto tako, iako u materijalnom obliku, sazdana od energije. Trebamo se puniti, a šuma poput ove je prikladno mjesto za tu potrebu. Svaki posjetitelj festivala je na neki način Lola, nitko se nije pretvorio u vilu, ali svi su došli sa željom i potrebom za spajanjem i prepuštanjem. „Connecting with source“ aludira na to da zaboravimo na svakodnevne brige te ubrzanog načina života, koji nam dosta često prouzročuje stres. Šuma ima moć iscjeljenja, potiče na mirnoću uma i tijela. Lijek za dušu.

Ono što mi se činilo zanimljivo za scenarij jest činjenica da će strip biti u mogućnosti čitati samo posjetitelji festivala. Prirodno je da se konzument sadržaja poistovjeti s likom o kojem čita, a u ovom slučaju 2 dana i 2 noći on zamišlja da se nalazi u čarobnoj šumi u kojoj žive vile, u potpunosti prepušten divljini prirode čekajući da iz grma iskoči vila i pozove ga u nepoznato. Naravno, nije sigurno da će imati takvu ideju, no da ja nisam autorica svoje priče, sigurno bi mi u jednom trenutku pala na pamet takva ideja.

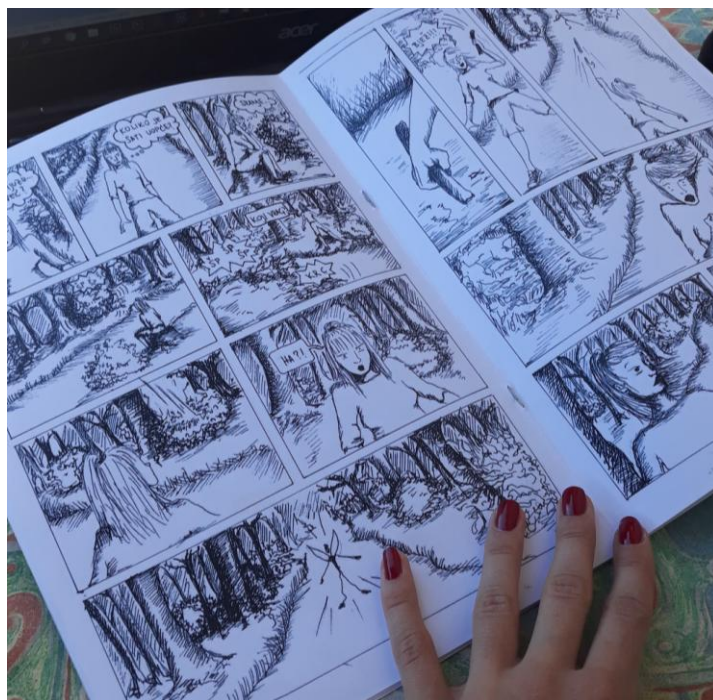
3.4. Tehnika i izrada stripa

Nakon napisanog scenarija i razrađene priče bilo je vrijeme za najbolji dio posla, a to je crtanje. Prije nego što sam počela crtati, pomoću scenarija sam određivala koliko je teksta potrebno da zauzme jednu scenu, točnije jedna scena je označavala jednu sličicu unutar table. To je trebalo prilično precizno odrediti jer je prostor na papiru ograničen. Zato se prije finalnog materijala obavezno treba izraditi storyboard. Ako storyboard zadovoljava sve uvjete može se početi s crtanjem stripa.

Slika 3.10 Proces nastajanja stripa – scenarij, storyboard, crtež.

Odlučila sam za jednostavan i arhaičan dizajn kompletnog stripa. Crtala sam na 100 gramskom papiru, A4 format. Prvo sam olovkom nacrtala skicu kompletnog stripa. Ispalo je 26 stranica crteža. Balončiće sam postavila na mjesto na kojem najmanje narušavaju kompoziciju sličice. Završetkom skica, krenula sam na „tuširanje“. Za to sam koristila rapidografe punjene visoko pigmentiranom crnom tintom. Debljine koje sam koristila pri crtanju bile su od 0.03 - 0.5 mm. Brzim povlačenjem malih crtica, tzv. šrafiranjem, dobivala sam željeni efekt sjene, volumena i određenog oblika. S takvim načinom crtanja imam najviše iskustva i najbolju mogućnost manipuliranja linijom i oblicima. Ponekad ispadne prilično grubo i škrabavo, no iz tog kaosa moguće je raspoznati jasne oblike. Crteže sam skenirala i obradila u Photoshopu, a nakon toga sam ih ubacila u Indesign gdje sam napravila prijelom za tisak. S obzirom da su crteži na A4 formatu odlučila sam da i tiskani oblik bude na istom kako bi se zadržala čitljivost i preglednost.

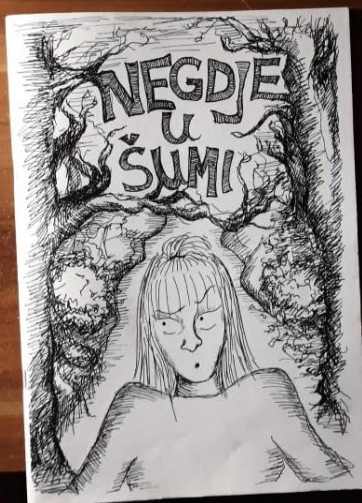
Slika 3.11 Finalni tiskani oblik stripa.

3.4.1. Naslovnica

Naslovnicu sam odabrala prema jednom kadru unutar stripa. Upravo taj kadar mi se činio kao idealna slika koja opisuje glavninu teme cijele priče – Lola u šumi, izgubljena i zbunjena. Naslov „Negdje u šumi“ samo je modificirani oblik unutarnje tipografije, samo je uvećan i ispunjen crticama, nisam htjela da bude puno drukčiji stil kako ne bi odskakao, već da bude u istom tipografskom rezu.

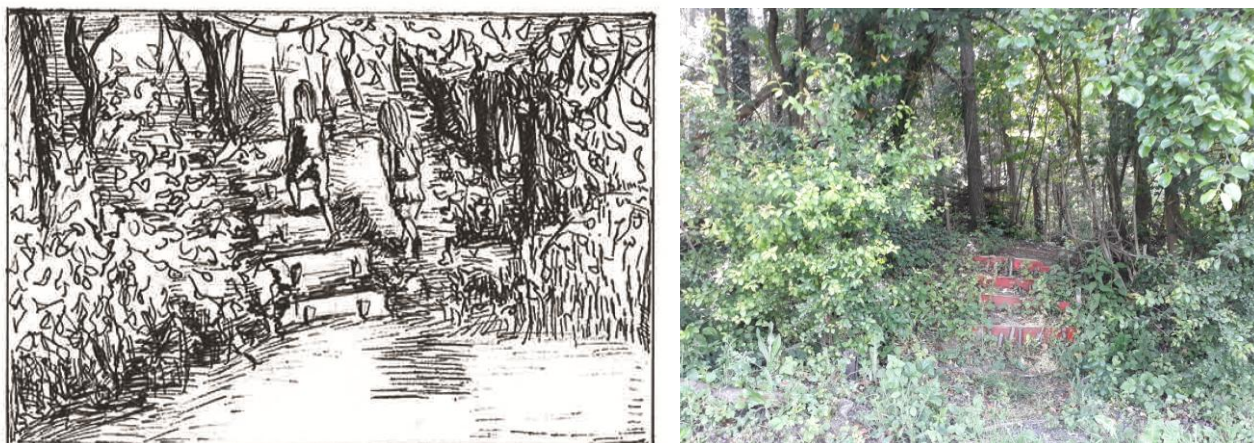
Slika 3.12 Kadar prema kojem je oblikovana naslovnica.

Slika 3.13 Naslovnica stripa.

3.4.2. Scenografija

Scenografija je jednim dijelom imaginarna, dok je neka uprizorena na temelju stvarnog okruženja. Već sam napomenula da je dio priče u kojem se spominje i pojavljuje festival određen. Osim u scenarističkom djelu, to je olakšalo posao i kod crtanja ambijenta. Dio priče gdje je prikazana lokacija festivala, crtano je prema stvarnom prostoru, u nekim situacijama lagano promijenjeno.

Slika 3.14 Usporedba crteža i stvarnog prostora.

3.4.3. Tipografija

Izbor tipografije bio je između dvije opcije; digitalnog upisivanja teksta ili mojeg vlastitog rukopisa. Isprobala sam obadvije verzije i nakon dugog dvoumljenja na kraju sam ipak odlučila da ostane moj vlastiti rukopis. Gledajući kompletnu tablu stripa, rukopisni font puno bolje odgovara cjelokupnoj slici zato što je pisan rapidografom pa je sukladan ostatku crteža koji su crtani istom takvom tehnikom.

3.4.4. Boja

Odnosno ne-boja, uvjetovano je već samim odabirom tehnike, iako ima prostora za dodavanje boje, ručno ili digitalno. Osobno više naginjem crno-bijeloj tehnici, bez obzira na sadržaj i medij, djeluje elegantnije, ne otkriva puno, a svejedno nudi niz postizanja mogućih efekata i ugođaja.

4. Zaključak

Strip „Negdje u šumi“ lagana je avanturističko-fantastična priča koja se vuče kroz stvarne prostore i događaje. Lola sa svojom prijateljicom Irenom dolazi na festival, u jednom trenutku ode sama u šetnju i spletom okolnosti se izgubi. Zapravo krenula je pravim putem jer ju je on doveo do dubine šume u kojoj žive vile koje u ovoj priči simboliziraju čistu povezanost s prirodom. Priča je inspirirana prirodom, točnije šumskim okruženjem koje izaziva stanje više svjesnosti i mira. Svojom tematikom strip se savršeno uklopio u zadanu temu izložbe „Connecting with source“, koja je bila održana u sklopu festivala.

Ovim završnim radom imala sam prilike iskusiti kakve sve izazove postavlja crtanje stripa. Nije nimalo lako. Svatko tko se upusti u njegovo stvaranje mora biti svjestan da osim što zahtjeva likovnu sposobnost, isto tako zahtjeva i smisao za scenarij, smisao za slijed. Priča mora imati smisla od početka do kraja, a to je vrlo zahtjevan proces. Ovime sam imala prilike i dublje produbiti znanje i samu filozofiju stripa, čitajući literaturu naišla sam na veoma zanimljive i korisne spoznaje koje su mi dodatno pobudile interes i želju za još dubljim kopanjem i istraživanjem ovog divnog fenomena, stripa.

Moj strip 2 dana je proveo, mogu tako reći, doma. Negdje u šumi. Stvaranje priče i vizualizacija iste stvorio mi je izuzetan užitak. Tijekom procesa rada došla sam na ideju da bi priča mogla dobiti svoj nastavak, dakle serijalni tip koji bi naravno, bio izložen na sljedećem izdanju festivala. Ta ideja me prilično uzбудila i zato se nadam da će biti i ostvarena.

U Koprivnici, _____

5. Literatura

- [1] R. Munitić: Strip, deveta umjetnost, Zagreb, 2010.
- [2] S. McCloud: Kako čitati strip – nevidljivu umjetnost, SAD, 1993.
- [3] M. Cmuk: Stripizam, Bizovac, 2017.
- [4] D. Mazur, A. Danner: Svjetska povijest stripa od 1968. do danas, London, 2014.

Internet izvori:

- [5] <https://stilistika.org/studentski-kutak/diplomski-radovi/stilistika-stripa/144-1-sto-je-strip>
- [6] <http://irenajukicpranjic.blogspot.com/p/blog-page.html>
- [7] <https://blog.vecernji.hr/barinic/tabla-stripa-od-pocetka-do-kraja-9889>
- [8] https://webcomics.fandom.com/wiki/Webcomic_Wiki:Genres

Popis slika

Slika 2.1 Tapiserija kraljice Matilde.....	2
Slika 2.2 Žuti dječak, Richard Outcalt	2
Slika 2.3 Oblik balončića i oponašanje zvukova.....	7
Slika 2.4 Prikaz kompozicije. Raspored kvadrata, odabir kadrova, geste likova, scenografija i postavljanje balončića	9
Slika 2.5 Zatvorenost. Između kvadrata se dogodila neviđena radnja, a to je raspakiravanje šatora.....	9
Slika 2.6 Prijelaz iz radnje u radnju.....	10
Slika 2.7 Prijelaz od subjekta do subjekta.	10
Slika 3.1 Originalni crteži stripa na izložbi.	16
Slika 3.2 High Grounds festival. Mystic forest.	16
Slika 3.3 Prvi crtež likova.....	17
Slika 3.4 Lola u mislima.....	21
Slika 3.6 Uživavanje u društvu vila.....	22
Slika 3.5 Lik sa šeširom dolazi do Lole.....	22
Slika 3.9 Povezivanje s izvorom.....	23
Slika 3.7 Transformacija.....	23
Slika 3.8 Izložba.	23
Slika 3.10 Proces nastajanja stripa – scenarij, storyboard, crtež.	24
Slika 3.11 Finalni tiskani oblik stripa.	25
Slika 3.12 Kadar prema kojem je oblikovana naslovnica.	25
Slika 3.13 Naslovnica stripa.	25
Slika 3.14 Usporedba crteža i stvarnog prostora.	26